

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Livskunskap

En lyckad utbildningsinsats?

Författare: Rebecca Törnqvist

Program: Folkhälsovetenskapligt program 180 hp

Examensarbete i folkhälsovetenskap VT 2009

Omfattning: 15 hp

Handledare: Lena Andersson

Examinator: Annette Sverker och Carin Staland Nyman

Sahlgrenska akademien

Enheten för socialmedicin

Förord

Idén för denna uppsats var till en början på initiativ av Folkhälsosamordnare Anna Nyman Holgersson i Lysekils kommun. Efter att Gullmarsgymnasiet i Lysekil under hösten 2008 haft ämnet Livskunskap på schemat tyckte Anna Nyman Holgersson att det var viktig att se vilket utfall detta projekt gett. Det fanns därför en önskan att en student på det Folkhälsovetenskapliga programmet på Göteborgs Universitet skulle se närmare på kursen Livskunskap. Jag tog mig därför an uppgiften att göra detta då jag anser att det är ett viktigt att arbeta med ungdomars hälsa ute på skolor.

Tack till alla de som på olika sätt varit delaktiga i min studie.

Sammanfattning

Svensk titel:	Livskunskap – en lyckad utbildningsinsats?
Engelsk titel:	Livskunskap – a successful educational intervention?
Författare:	Rebecca Törnqvist
Program:	Folkhälsovetenskapligt program 180 hp Examensarbete i folkhälsovetenskap VT 2009
Omfattning:	15 hp
Handledare:	Lena Andersson
Examinator:	Annette Sverker och Carin Staland Nyman

Sammanfattning

Introduktion:	En studie och utvärdering av kursen Livskunskap bland elever på Gullmarsgymnasiet i Lysekil. Kursens syfte är att utveckla elevers sociala och emotionella kompetens, utveckla självkänsla och självförtroende samt skapa goda förutsättningar för eleverna att ha goda relationer med andra människor.
Syfte:	Huvudsakligt syfte med denna uppsats är att undersöka om utbildningsinsatsen Livskunskap varit en bra åtgärd för att påverka ungdomars hälsa samt se om det finns könsskillnader i svaren. Ytterligare syfte är att undersöka lärarnas intryck av kursen.
Metod:	En kvantitativ enkätundersökning bland alla deltagande elever och lärare som deltog i kursen under hösten 2008.
Resultat:	Enligt de resultat som studien visar är Livskunskap inte helt effektiv för att påverka ungdomars hälsa. Statistiska signifikanta könsskillnader har heller inte kunnat påvisas i svaren. På grund av lågt deltagande bland lärarna kunde inte en jämförande analys mellan elever och lärare göras.

Diskussion: Diskussionen fokuserar på de resultat som utkom ur studien. Diskussionen ser också på olika faktorer som kan ha påverkat denna studies resultat och varför denna studie om kursen Livskunskap visat ofördelaktiga svar.

Sökord: Livskunskap, hälsa, hälsofrämjande arbete, social och emotionell kompetens.

Abstract

Introduction: A study and investigation of the course Livskunskap at Gullmarsgymnasiet in Lysekil. The aims of the course are to develop student's social and emotional competence, develop student's self-esteem and confidence as well as develop student's ability to create and maintain good relations and networks.

Aim: The main purpose with this study was to investigate the successfulness of this module. The investigation looked if the course was successful among students and to see if girls and boys experienced the course differently. Additional aim was to see how involved teachers experienced the course.

Method: A quantitative method with questionnaires among all students and teachers who participated in the course Livskunskap 2008.

Result: Research shows that the course Livskunskap was not very effective to affect student's health and little gender differences were found in the answers. As a result of low numbers of responses among teachers, an analysis of teacher's experiences of the course could not be completed as a final stage.

Discussion: The discussion focuses on the results and is taken from the survey among participated students. Discussion will highlight possible reasons behind why this study showed unfavourable results.

Keywords: Livskunskap, health, health promotion settings, social and emotional competence.

Innehållsförteckning

1. Inledning

1.1 Inledning	s. 1

2. Bakgrund s. 2

2.1 Livskunskap som ämne	s. 2

2.2 Skolan som arena	s. 2

2.2.1 Skolverkets och Skollagens direktiv	s. 3

2.2.2 Hälsöfrämjande arbete med ny läroplan	s. 3

2.2.3 Kritik mot den målstyrda läroplanen	s. 5

2.3 Begreppet hälsa	s. 5

2.4 Tidigare forskning på området	s. 6

2.5 Teoretisk förankring	s. 7

2.5.1 Risk och skyddsfaktorer	s. 7

2.5.2 Hälsopromotion som teori	s. 7

2.5.3 Genusperspektiv på hälsa	s. 9

2.6 Livskunskap på Gullmarsgymnasiet	s. 10

3. Syfte och frågeställningar s. 11

3.1 Frågeställningar	s. 11

4. Metod, datainsamling och tillvägagångssätt s. 12

4.1 Metod och urval

4.1.1 Studiedesign	s. 12

4.1.2 Studieplats	s. 12

4.1.3 Urval	s. 12

4.1.4 Inklusionskriterier	s. 13

4.1.5	Datainsamling	s. 13
4.1.6	Bortfall	s. 13
4.1.7	Analysprocess	s. 13
4.1.8	Etiska överväganden	s. 14
5. Resultat		
5.1	Deltagande och klassfördelning	s. 15
5.2	Resultat från elevernas enkätundersökning	s. 16
5.3	Resultat från lärarnas enkätundersökning	s. 18
6. Diskussion		
6.1	Metoddiskussion	s. 19
6.1.1	Deltagande och bortfall bland elever	s. 19
6.1.2	Deltagande och bortfall bland lärare	s. 19
6.1.3	Val av metod	s. 19
6.1.4	Enkäten	s. 19
6.2	Resultatdiskussion	s. 20
6.2.1	Vidare analys och slutsatser	s. 22
6.3	Förslag till fortsatt forskning	s. 24
6.4	Slutord	s. 24
7.	Referenser	s. 25
8. Bilagor		
	Bilaga 1, Kursplan för Livskunskap på Gullmarsgymnasiet	
	Bilaga 2, Enkät för elever på Gullmarsgymnasiet	
	Bilaga 3, Enkät för lärare på Gullmarsgymnasiet	

1. Inledning

Skolan är en av dem största arbetsplatserna i vårt land. Över 1 400 000 barn och ungdomar från förskoleklass upp till gymnasieskolan befinner sig i skolor runt om i landet. Skolan är således en mycket viktig arena för hur våra barn kommer att tänka, resonera och agera som vuxna individer. Idag kretsar många diskussioner kring ungdomars ohälsa och att det anses finnas ett allt större behov av att uppmärksamma dessa. Att som Folkhälsovetare undersöka hur ett ämne som Livskunskap kan generera mer hälsa hos ungdomar känns mycket intressant då jag personligen anser att det är ett ämne som bör vara mer integrerat på skolor. Inte minst för att guida ungdomar genom frågor som kan vara känsliga att diskutera.

Livskunskap är ett ämne som undervisas i många olika former på skolor runt om i vårt land. Det är i dem flesta fall inget obligatoriskt ämne såsom ett kärnämne och utformningen av kursen Livskunskap ser olika ut beroende på skolan. Vissa skolor har temadagar medan andra har desto mer avsatt tid för en obligatorisk kurs. Gullmarsgymnasiet i Lysekil är en av de skolor som infört Livskunskap som en obligatorisk kurs för alla elever i årskurs 1 på deras gymnasieskola. Kursen genomfördes för första gången under hösten 2008. Delmomenten i kursen involverar vänskap och konfliktlösning, mobbning och trakasserier, demokrati och värdegrund, självkänsla och självförtroende, alkohol och droger samt frågor kring kärlek, sex och sexualitet. Utifrån ett folkhälsoperspektiv kan ett ämne som Livskunskap ses som en tidig preventiv åtgärd då kursen syftar till att stimulera ungdomar till att göra hälsosammare val.

Denna uppsats kommer att undersöka olika mål för skolan och se på vilka mål och riktlinjer som finns för hälsofrämjande arbete. Denna studie kommer också att se vilka dokument som finns tillhanda inom den svenska skolan såsom skollagen, direktiv från Skolverket samt tidigare forskning kring undervisning i Livskunskap. Bakgrunden kommer också att belysa en hälsofrämjande teori.

Resultatet bygger på hur eleverna på Gullmarsgymnasiet upplevt kursen Livskunskap med fokus på fem frågor ur den enkätundersökning som eleverna besvarat. Genom att titta närmare på elevers och lärares intryck av kursen som helhet vill jag se om kursen spelat roll för elevernas tankar om hälsorelaterade frågor.

2. Bakgrund

I detta kapitel kommer en bakgrund ges till den studie som gjorts genom att se vilka mål och riktlinjer som finns inom skolan för hälsofrämjande arbete samt se vilken tidigare forskning som finns på området. Bakgrunden kommer också att se på risk och skyddsfaktorer för hälsan samt se på hälsopromotion som teori.

2.1 Livskunskap som ämne

Ohälsan bland unga personer är idag ett väl debatterat fenomen i Sverige. Det finns många teorier om varför ohälsan ökat men många verkar vara ense om att man aktivt bör sträva efter att förbättra hälsan hos ungdomar. Ett sätt att göra detta skulle kunna innebära att man satsar mer på ungdomar och hälsa inom skolan.

Ordet Livskunskap finns inte som uppslagsord i varken Nationalencyklopedin (NE, 2009) eller i Svenska Akademiens ordlistor (Svenska Akademin, 2009). Livskunskap har definierats som *”social och emotionell intelligens”* eller *”all den kunskap som hjälper ungdomar att forma deras väg till att bli vuxna individer”* (Österman, 2006:5).

Livskunskap som ämne finns i många skolor runt om i landet, dock ser dessa ut på många olika sätt och dess innehåll varierar likaså. Undervisningen kallas inte alltid för Livskunskap utan kan ha en annan typ av definition eller ett annorlunda undervisningssätt. Ämnet kan undervisas som ett enskilt ämne eller genom valbara kurser. På vissa skolor finns Livskunskap inte alls som ett specifikt ämne men man har då temadagar med fokus på de ämnesområden som finns inom ramen för en Livskunskaps kurs. Andra skolor har tillval eller valfria lektioner där möjligheten att läsa ämnet finns inlindat i andra ämnen, men är då inte betygsgrundande eller obligatoriskt. Livskunskap ser olika ut beroende på var man befinner sig i Sverige. Oavsett formen på undervisningen så kretsar frågeställningarna ofta kring ämnesområdena fysisk och psykisk hälsa, sex och samlevnad samt alkohol och narkotika. Flertalet skolor har ingen gemensam metod för undervisning kring dessa frågor utan ser sig istället integrera dessa frågor i skolans dagliga arbete. Andra skolor arbetar inte alls med ämnet Livskunskap (Olsson, 2007: 10-11).

2.2 Skolan som arena

I Sverige finns 1,4 miljoner elever och anställda varav 396 336 elever befinner sig inom gymnasieskolan (Skolverket, 2009a). Arbetsmiljöverket (2009) poängterar därmed att skolan med sina 1,4 miljoner elever och anställda är den största arbetsplatsen i Sverige. Skolan är en viktig arena eftersom alla barn och ungdomar befinner sig här och trots att gymnasieskolan inte är obligatorisk bland svenska ungdomar så väljer majoriteten att fullfölja sin gymnasieutbildning. Skolan får med dess dagliga kontakt unika möjligheter till att kunna påverka men också uppmärksamma både utveckling och hälsotillstånd hos eleverna. Skolan som arbetsplats kan minst sagt påverka en elevs framtida val och handlingar (Olsson, 2007: 2-3).

Skolan är en arena där barn och ungdomar spenderar mycket tid och utvecklas till friska, arbetsdugliga och arbetsvilliga medborgare som är redo att komma ut i samhället. Detta ställer höga krav på en god arbetsmiljö och ordning inom skolan för att elever skall ha möjlighet att uppnå goda studieresultat (Olsson, 1999: 62-63).

2.2.1 Skolverkets och Skollagens direktiv

Skolan har till uppgift att arbeta hälsofrämjande, dvs. att då också anknyta till arbetet med värdegrund i relation till hälsa. Enligt Skolverket skall det hälsofrämjande arbetet genomsyra skolan i två olika spår. Det innebär att *utveckla goda läromiljöer* samt arbeta för en *fördjupning och utveckling av olika hälsoområden*. Om skolan lyckas med en god och lärande miljö kommer detta främja hälsan hos skolans elever. Fördjupningen och utvecklingen fokuserar på att sammanväva hälsoområdet i stort mellan dem olika ämnen (Skolverket, 2009b).

Skolverket menar att undervisning bör ske i samråd med elever och det är viktigt att man tar upp ämnen som knyter an till relationer och existentiella frågor samt ser på områden som jämställdhet och allas lika värde. Man menar att diskussionerna kring dessa ämnen skall fungera som en självklar länk till hälsa och välbefinnande. Det hälsofrämjande arbetet bör därför ske i ett öppet klimat utan anklagelser och pekpinningar och det är viktigt att man tar upp frågor inom skolan där både reflektion och tankar får lov att ingå. Skolverket poängterar exempelvis att arbetet kring alkohol och droger handlar mycket om att se till ungdomarnas egen självkänsla. Man befinner sig i en tid där identiteten formas och personligheten influeras utav många personer i ens omgivning. I anti-drog arbete på skolor behöver ungdomar bli sedda, respekterade och lyssnade till (Skolverket, 2009b).

Skollagen menar att det är skolans ansvar att främja miljön så att elever ges kunskaper i att hantera möjligheter såväl som svårigheter i livet. Skollagen syftar också till att det är skolans uppgift att fostra elever till att bli harmoniska medlemmar i samhället. Att föra diskussioner kring droger, tobak, sexualitet och samlevnad samt mobbning är enligt Skollagen en del utav denna hälsofrämjande uppgift (Skollagen, 1985:1 100).

Alla insatser rörande elevers hälsa skall dessutom ses i tre olika nivåer. Dessa tre faser är *främjande, förebyggande och åtgärdande insatser* (Skolverket, 2009b).

2.2.2 Hälsofrämjande arbete med ny läroplan

I början av 1990-talet, men också långt tidigare, fanns det en allmän syn att se hälsa genom ett riskperspektiv. Man lyssnade då inte in eleverna själva utan fokuserade vanligen hälsoundervisningen genom att uppmana om risker (Nilsson & Norgren, 2003:9). Senare in på 1990-talet kom det ett uppdrag ifrån regeringen där man menade att välgrundat referensmaterial skulle tas fram för förändring i hälsoarbetet ute på skolorna. Man ville frångå ett perspektiv med risktänkande och tala mer om främjande och stödjande miljöer.

Kunskapen till referensmaterialet ville man få fram genom välgrundade och uppdaterade studier med verklig förankring ifrån många olika håll. Början till referensmaterialet handlade om ökad kontakt och dialog mellan olika institutioner, skolor, forskare, organisationer och myndigheter likväl som djupintervjuer med ungdomar för att få deras syn på hälsa och hälsofrämjande arbete (Nilsson & Norgren, 2003: 6).

Efter 1994 blev läroplanen inom den svenska skolan målstyrd och inte detaljstyrd som tidigare. Hälsoarbetet inom skolan har i med det också förändrats i takt med att man började arbeta med referensmaterialet. Man ville främst se samband mellan lärande och hälsa och ha en bättre samverkan mellan svenska kommuner och skolor. Förändringen i läroplanen gav också förändringar i hur arbete kring hälsofrågor skulle skötas ut på skolor. Man menade att det var bättre att ge skolor möjligheten att själva kunna utforma en hälsoundervisning som passar just på deras skola, och då inte genom nationella direktiv och lösningar som tidigare (Nilsson & Norgren, 2003: 6).

Arbetet kring elevers hälsa inom skolan har då också förändrats under senare år. Tidigare hade Skolverket det yttersta ansvaret för hälsoområdet men efter en delning av verksamheten fick Myndigheten för skolutveckling ta över det hälsofrämjande arbetet inom skolan. Under hösten 2002-2003 gjorde Myndigheten för skolutveckling en speciell satsning på "hälsa, lärande och trygghet". Det önskade resultatet utav detta uppdrag var att all personal skulle kunna bli delaktiga i hälsoarbetet ute på skolorna på ett sätt som inte varit förekommande tidigare. Material utformades där förslag fanns representerade över hur hälsoarbete kunde bedrivas ute på skolor. Det var däremot upp till varje skola att anpassa detta till deras egen undervisning (Nilsson & Norgren, 2003:6).

Grundtanken har varit att framhäva olika perspektiv på hälsofrågor där man velat inkludera områden som mobbning, kränkande behandling, sex, samlevnad samt tobak, alkohol och narkotika där personal på varje skola kan anpassa undervisningen till just deras skola och deras ämne. När information kommer "uppifrån" kan det ibland verka distanserat för ungdomar och det behövs då en mer jämlik dialog mellan elever och lärare. Läraren har möjligheten till att engagera och entusiasmera eleverna. Relationen mellan lärare och lärandet är viktigt då de i klassrummet kan se, lyssna, återkoppla och locka fram optimism hos eleverna. Det har också poängterats att ledningen på skolan ska visa engagemang i det hälsofrämjande arbetet för positiv inverkan på eleverna. (Nilsson & Norgren, 2003:9-10).

Förändringen som skett i hälsoarbetet ute på skolorna har syftat till att integrera hälsoarbetet i ett större sammanhang där det kan inkluderas och appliceras i det genomgående pedagogiska arbetet, exempelvis genom att kunna främja hälsa med elevinflytande och en god arbetsmiljö i alla ämnen (Nilsson & Norgren, 2003:5-6) Referensmaterialet har velat lägga tyngd på hur man undervisar om hälsa i svenska skolor. Istället för att fokusera på de negativa aspekterna och diskussionerna kan man arbeta på ett sätt som gör att eleven kan relatera kunskapen till sitt vardagliga liv. Man kan därmed vända undervisningen bort från förebyggande av abort, könssjukdomar och våld och stärka de positiva delarna som skall främjas såsom kärlek, relationer, en god självkänsla, sexualitetens goda krafter etc.

Ett främjande arbete i undervisningen kan därmed leda till att elever får verktyg i att kunna stå emot frestelser när de står inför ett beslut som kan leda till ett eventuellt risktagande. Preventionsforskning talar för att det är viktigare att utveckla och förstärka det positiva i elevernas liv än att ständigt påtala risker med olika förmaningar. Känslan att vara värdefull, förstådd och bekräftad kan därmed bli ett skydd för hälsan. Ett exempel på detta skulle kunna vara att en god självkänsla ger en ung person skydd i en situation då denne erbjuds narkotika (Nilsson & Norgren, 2003:8).

Det är också viktigt att se lärandet genom olika åsikter och perspektiv. Genom att lyssna till olika uppfattningar kan eleverna lära sig av varandras åsikter och diskussionen kring det aktuella ämnet kan också leda till att man värderar olika alternativ närmare. Det handlar inte alltid om att ta ställning utan att se värderingar ifrån olika perspektiv och respektera andras åsikter. Dessa frågor blir speciellt viktiga då man diskuterar frågor som exempelvis jämlikhet, samlevnad, sexualitet och relationer som alla är värdegrundsfrågor som personer värderar olika (Nilsson & Norgren, 2003: 12).

2.2.3 Kritik mot den målstyrda läroplanen

Den kritik som finns om den nya läroplanen poängterar att man anser att det ofta är tvetydigt vem som har det övergripande ansvaret för hälsoundervisningen. Olika traditioner hos lärare eller på skolor kan göra att den nya läroplanen inte alltid accepteras eller känns naturlig i sin struktur. För att hälsoarbetet skall kunna genomsyra skolor behövs god styrning ifrån rektorer som uppmuntrar arbetet och guidar hur det skall fungera ämnesövergripande samt gälla alla lärare, såväl idrottslärare som samhällskunskapslärare.

Kritik har också fokuserat på att det är svårt för lärare att finna balansen mellan ett riskperspektiv och ett främjande perspektiv då skillnaden mellan dessa kan verka diffusa eller svåra att hålla isär. Livskunskap som ämne har då också ibland kritiserats eftersom undervisningen i vissa fall fokuserat mer på riskperspektivet än på det främjande perspektivet. Eftersom hälsoundervisningen idag är något friare än tidigare öppnas möjligheter för skolor med en god utveckling och gott samarbete. Att arbeta hälsofrämjande i alla ämnen nära elevers vardag kan dock verka åt det motsatta hållet för andra skolor som upplever fältet tvetydigt och diffust. Trots 1990-talets skifte, att arbeta mer hälsofrämjande, finns det fortfarande många av budskapen som inte nått fram till landets skolor (Nilsson & Norgren, 2003:17-19).

2.3 Begreppet hälsa

WHO beskriver sin definition av hälsa som ”*ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom och handikapp*”. Det har framhävts att man behöver frånga den syn som tidigare funnits om att hälsa skulle vara ett begrepp som är grundat i enbart medicinska eller naturvetenskapliga kunskaper. Enligt WHO:s definition är ju detta bara en del utav hälsobegreppet (Nilsson & Norgren, 2003:9). WHO:s definition har också fått mycket kritik ifrån omvärlden för att vara utopisk och ett mer eller mindre omöjligt tillstånd att uppnå (NE, 2009).

Man kan då istället välja att se begreppet som ett tillstånd, en upplevelse, resurs eller process. Begreppet ses då i relation till andra begrepp såsom i relationen mellan hälsa och ohälsa, mellan hälsa och sjukdom eller mellan hälsa och välbefinnande. Andra ord som används inom hälsofrämjande arbete är att se hälsan utifrån ett helhetsperspektiv hos en person. En persons empowerment är ett viktigt begrepp där man hänvisar till en persons makt i vardagen som ett positivt värde. Coping är också ett viktigt begrepp som ser till hur en person handskas med problemhantering i sin vardag (Medin & Alexandersson, 2000:81-85).

Denna studie kommer att lägga fokus på hälsa utifrån ett helhetsperspektiv, som en resurs eller process, och då utifrån ett perspektiv som ser till ungdomars hälsa.

2.4 Tidigare forskning på området

Social kompetens är ett begrepp som ofta diskuteras i vårt samhälle. Detta begrepp är ofta nära relaterat med den emotionella kompetensen hos en människa och dess förmåga att kunna samtala och förstå andra människor. Framförallt finns det studier som visar att den emotionella kompetensen kan utvecklas och övas upp på samma sätt som språk eller matematikkunskaper. Studier har också visat att skolor som satsat mer på att lära eleverna känna igen sina egna och andra personers känslor, alltså det sociala och emotionella beteendet, fått utdelning i form av bättre välbefinnande samt mindre aggressivitet och mobbning. Man har också i vissa fall sett ett reducerat alkoholbruk hos eleverna. En del skolor har valt att satsa på emotionell träning som en del i sin livskunskaps undervisning. Men fortfarande är detta ett relativt sällsynt fenomen på landets skolor (Bremberg, 2007).

Hur viktig emotionell intelligens är i relation till människors livsöden är svårt att säga eller mäta men vissa studier menar att detta kan vara lika viktigt som intellektuell intelligens. Vidare poängteras att det finns forskning som hävdar att personer som är emotionellt intellektuella har ett övertag i många olika områden såsom kärlek, relationer och övrig framgång (Goleman, 1995, citerat i Österman, 2006: 8). Utvecklingen utav den emotionella kompetensen genererar inte bara i bättre studieresultat utan kan ha stor betydelse för hur man som individ hanterar situationer senare i livet, då inte minst på arbetsmarknaden. Man har även i vissa studier jämfört sociala och fackliga kompetenser.

Vidare har det hävdats att den stora ohälsan hos ungdomar idag är ett stort problem i västvärlden och att arbetet kring dessa frågor skulle kunna generera godare hälsa inom denna grupp (Österman, 2006:9). Kimber et al (2008:8) instämmer att det finns tidigare evidens som visar att träning i emotionellt och socialt beteende ofta gett positiva effekter på hälsorelaterade beteenden.

Det finns tidigare forskning som studerat undervisning kring Livskunskap samt vilka effekter och utfall denna typ av undervisning gett. De bästa effekterna anses ha kommit ifrån de program där de undervisande lärarna fått ta del av en väl förberedande utbildning följt utav kontinuerlig handledning vid sidan av arbetet. Andra viktiga faktorer för en framgångsrik kurs tycks vara delaktighet ifrån elevernas föräldrar (Adi et al, 2007: 11-12).

Studier visar också att ett ämne som Livskunskap är viktigt för att kunna stärka elever på väg mot vuxenlivet, att övas i att kunna ta ställning och ta egna beslut. Att stå vid vägskalet kan verka både skrämmande och spännande och elever kan behöva beredas på både fallgorpar och höjdpunkter på vägen. Arbetet med dessa frågor i skolan blir därmed viktigt då det ger elever redskap att kunna hantera framtida situationer.

2.5 Teoretisk förankring

Nutbean and Harris (2004:2) beskriver vikten av att ha en teori inom hälsofrämjande arbete på följande sätt:

"The potential of theory to guide the development of health promotion interventions is substantial."

2.5.1 Risk och skyddsfaktorer

Unga personer genomgår en ständig utveckling och kan då utsättas för risk och skyddsfaktorer i denna process. Riskfaktorerna kan delas in i olika delar och utgörs av en *individnivå*, *familjenivå*, *kamratnivå*, *skolnivå* och *samhällsnivå*. Riskfaktorer på en individnivå kan till en början utgöras av koncentrationssvårigheter, som leder till problem i skolarbetet och som i sin tur resulterar i aggressivt beteende. På den andra nivån, familjenivån, handlar riskfaktorerna mer om inkonsekvens i uppfostran eller att man växer upp med ett missbruk inom familjen. På kamratnivån fokuserar man mest på de ungdomar som har problem med kamrater i tidig skolålder och som i senare ålder fortsätter ha få sociala kontakter. Skolnivån kan innebära faktorer som otrivsel, en låg kunskapsnivå, oordning samt låga förväntningar ifrån skolpersonalens sida. Den femte och sista nivån fokuserar mer på samhället och dess struktur som kan göra det lätt för ungdomar att få tag i droger eller att ungdomar lever i ett bostadsområde som är präglad av hög arbetslöshet och segregation (Liljeblad & Paterson-Olander, 2006:7).

Istället för att se på *riskfaktorerna* kan man istället välja att se *skyddsfaktorerna* som då verkar åt det motsatta hållet för ungdomars hälsa.

2.5.2 Hälsopromotion som teori

Hälsopromotion som teori grundar sig till stor del på den utveckling som skett över tid och har fokuserat på hur hälsa skall kunna främjas, dvs. hur man kan arbeta hälsofrämjande. Begreppet är till viss del komplext då man menar att det finns en mångfald av olika hälsobegrepp som faller under paraplytermen health promotion. Hälsofrämjandet grundar sig i begrepp som är gemensamma för flertalet teoretiker och tar upp ord som hälsa, helhetssyn, empowerment, coping, samverkan, stödjande miljö samt prevention (Medin & Alexandersson, 2000:107-108). Dem genomgående grunderna för de olika definitionerna handlar om att ge individen en ökad kontroll över de faktorer som påverkar dennes hälsa.

Under senare årtionden har desto mer uppmärksamhet lagts på stödjande miljöer. Begreppet var mycket aktuellt på agendan under WHO:s möten i Sundsvall 1991 och i Jakarta 1997. Detta begrepp har definierats som:

"...miljöer som skyddar människor mot hälsohot och möjliggör att de utvecklar sin kapacitet, sitt självförtroende och sin hälsa. Miljön omfattar det samhälle där människorna lever, inklusive deras hem och arbete..."

(Medin & Alexandersson, 2000: 136).

Stödjande miljöer skall stimulera individen till eget ansvar. På så sätt ges individer möjlighet till att kunna ta beslut i hälsofrämjande miljöer som främjar dennes hälsa. Exempel på en sådan här arena är skolan där en helhetssyn på eleven kan ha stort inflytande på dennes nätverk och möjligheter (Medin & Alexandersson, 2000: 137). Whitehead och Dahlgren (2007) illustrerar detta fenomen genom figuren nedan som ofta används inom hälsopromotion där viktiga determinanter för individens hälsa illustreras.

Figure 1. The Main Determinants of Health

Figur 1. Hälsans determinanter.

För att närmare kunna förstå främjandet av hälsa, samt förstå vilka faktorer hälsan är beroende av, behövs en mer utförlig förklaring av figuren ovan. Dessa olika sfärer kommer här förklaras med fokus på elevers och ungdomars hälsa.

Den centrala delen utav figuren illustrerar *ålder, kön och andra medfödda egenskaper*. Dessa faktorer finns med från att vi föds och är mer eller mindre fixerade och sådana som inte kan påverkas.

Med *individuella levnadsfaktorer* syftar man på hur en ungdom väljer att leva sitt liv och dessa är påverkbara. Dessa kan vara både positiva och negativa och en ungdoms hälsa påverkas till stor del utav livsstilen. Positiva levnadsfaktorer kan vara sådana som medlemskap i idrottsklubb som genererar hälsa med engagemang, goda motionsvanor, kosthållning samt bra relationer med andra människor. De motsatta, dvs. riskfaktorerna, skulle kunna vara om en ungdom äter osunt i samband med en inaktiv livsstil.

Den tredje sfären handlar om en ungdoms möjlighet till att kunna skapa goda relationer och gemenskaper i det *samhälle och kommun* där man bor och lever. Det innebär exempelvis möjligheter till att kunna skapa goda nätverk och bra relationer med andra människor.

Den fjärde sfären handlar om ungdoms *levnads och arbetsvillkor*. En ungdoms möjlighet till att upprätthålla en god hälsa influeras, och i viss mån, är beroende av ett betalt arbete med goda arbetsvillkor, rent vatten och hushåll, möjlighet till god kost, tillgång till sjukvård och hälsovård samt tillgång till andra servicetjänster i samhället. Inom denna sfär finns också utbildning som en del där man kan påverka sin arbets- och livs situation genom att exempelvis vara utbildad inom ett specifikt yrke.

Den sista sfären handlar mer om *generella faktorer* som är betydligt svårare att påverka som enskild individ. Det kan handla om landets ekonomi och välfärd, naturens egna krafter där hälsan kan påverkas av naturkatastrofer eller om man lever i ett samhälle med lagstiftningar präglade av kultur eller religion.

Det bör här också nämnas att de olika sfärerna påverkar varandra. De influeras av en ungdoms egna beslut och val, politiska organisationer inom ett samhälle, media och reklam etc. Dessa kan i sin tur fungera som både skydds och riskfaktorer för den enskilda individen och ungdomen (Whitehead & Dahlgren, 2007: 21).

2.5.3 Genusperspektiv på hälsa

Genus och kön är begrepp som ofta tas upp i relation till hälsa och det kan ibland finnas svårigheter att hålla isär dessa begrepp då de ligger nära varandra. Med kön menas medfödda egenskaper såsom vårt biologiska kön, man eller kvinna. Med genus menas de socialt konstruerade roller som finns vad gäller sociala roller i ett samhälle, beteende, aktiviteter och hur samhället speglar en man respektive kvinna. Genus är ofta konstruerat i den kulturella kontext en individ befinner sig i (WHO, 2009 a). De olika normer och värderingar som finns inom olika kulturer skapar också en obalans i jämlikhet i hälsa. Det är viktigt att poängtera att denna obalans ger upphov till att män och kvinnor inte ges samma möjligheter för att uppnå en likvärdig hälsostatus. Även de normer och värderingar, som skiljer sig mellan varje land, präglar en individs beteende och kan påverka att hälsan blir ojämnt fördelad mellan män och kvinnor. Även om kön är statiskt så är normer och värderingar, det som påverkar genus skillnaderna mellan könen, sådant som kan förändras över tid. En ökad medvetenhet över att dessa skillnader finns är fördelaktigt för att ett samhälle ska kunna uppnå jämlikhet i hälsostatus bland män och kvinnor (WHO, 2009 b).

2.6 Livskunskap på Gullmarsgymnasiet

Kursplanen för Livskunskapen på Gullmarsgymnasiet innehåller tydliga mål om vad kursen skall innehålla för att ge elever färdigheter i sin egen personliga utveckling. Delmålen handlar främst om att skapa ett gott klimat för elevers inläring, stärka elevernas självförtroende, skapa ett demokratiskt förhållningssätt hos eleverna, stärka eleven i sitt sätt att göra val, utveckla empati och förståelse för andra, senarelägga debuten för alkohol och droger samt minska förekomsten av tobak och droganvändande bland eleverna. Kursplanens delmål går att hänvisa till styrdokumentet i Skollagen kap 1 § 2 samt läroplanen för gymnasieskolan 1994 kap 1:1 där man syftar till att stärka elevers sociala och emotionella kompetens. Generellt syftar kursen till att utveckla elevers självförtroende och självkänsla för att kunna skapa hälsosamma vanor och goda relationer med andra människor (Bilaga 1).

Bakgrunden har belyst direktiv och teorier om varför man bör ha Livskunskap som ämne i skolan och hur man kan stärka elevers sociala och emotionella kompetens för att generera mer hälsa bland ungdomar. Syftet i denna undersökning kommer därmed att se på om Livskunskap har varit en lyckad utbildnings insats bland tjejer och killar på Gullmarsgymnasiet.

3. Syfte och frågeställningar

Huvudsakligt syfte med denna uppsats är att undersöka om utbildningsinsatsen Livskunskap är en bra åtgärd för att påverka ungdomars hälsa och hur kursen har upplevts bland tjejer och killar. Ytterligare syfte är att undersöka lärarnas intryck av kursen.

3.1 Frågeställningar

- A. Upplevde eleverna att kursen var värdefull för deras hälsa?
- B. Skapade denna kurs ändrade värderingar kring alkohol och droger?
- C. Skapade denna kurs ändrade värderingar kring kärlek, sex och sexualitet?
- D. Fick eleverna stärkt självförtroende av kursen?
- E. Hur beskrev eleverna kursen?

- F. Har lärarna upplevt kursen som lärorik?
- G. Tog kursen upp ämnen som lärarna bedömer att eleverna kunde relatera till?
- H. Hur uppfattade lärarna kursen?

4. Metod, datainsamling och tillvägagångssätt

Detta kapitel kommer att se på den här studiens val av metod, datainsamling och tillvägagångssätt för att förstå dem olika stegen som gjorts i studiens utförande och för att ge en full förståelse utav studien.

4.1 Metod och urval

4.1.1 Studiedesign

Med hänsyn till studiens syfte var en kvantitativ studie vald med enkätundersökningar som metod. Eftersom studien vill se det gemensamma, genomsnittliga eller representativa är en kvantitativ metod mest lämplig i metod valet. En kvantitativ metod vill sträva efter att beskriva och förklara för att få en uppfattning över hur något ser ut (Holme & Solvang, 1997:78). Studien kommer att sträva efter att få så hög validitet och reliabilitet som möjligt. Begreppen kan förklaras genom att reliabiliteten bestäms av hur noggrant bearbetningen av informationen utförs medan validiteten ser på hur väl undersökningen är relaterad till frågeställningen (Holme & Solvang, 1997: 163). Det fanns ingen möjlighet att den här undersökningen skulle utföras mer än en vid en tidpunkt, dvs. av olika forskare eller vid repeterade tillfällen. Det var därför viktigt att från studiens början få en så hög reliabilitet som möjligt. Metod valet ansågs också mest lämpligt med hänsyn till studiens tidslängd och budget.

Enkäterna i undersökningen utarbetades i samråd med handledare för att vara så korrekt som möjligt samt ge svar så nära verkligheten som möjligt (Holme & Solvang, 1997: 167). Enkäterna hade svarsalternativen Ja, Nej och Delvis.

4.1.2 Studieplats

Studieplatsen är Lysekils kommun där både elever och lärare på Gullmarsgymnasiet besvarade enkäter. Eleverna kommer mestadels ifrån Lysekil och Sotenäs kommun med ett visst undantag för elever vid marinbiologiska programmet som är intagna på Gullmarsgymnasiet via riksintag.

4.1.3 Urval

Alla elever och lärare som deltog och undervisade kursen Livskunskap har inkluderats i studien. Studien har därmed ett totalurval där alla ingår. Totalurvalet underlättar generalisering och anses vara den mest lämpliga formen av urval då en generalisering skall göras (Esaiasson et al, 2003:191). Målsättningen var att alla deltagande elever som under hösten 2008 befann sig i årskurs 1 på Gullmarsgymnasiet skulle besvara enkäten vilket är en omfattning på 241 elever (Bilaga 2).

Inom varje klass har två klassföreståndare varit ansvariga för kursen. Dessa klassföreståndare genomgick först en utbildning där de sedan fick till uppgift att undervisa kursen för deras klass. Därmed kommer 21 klassföreståndare också svara på ett enkätformulär som utformades något annorlunda än elevernas enkät (Bilaga 3). Lärarnas enkät utformades för att se hur dem tror eleverna tog till sig kunskaperna i kursen och hur dem själva upplevde att undervisa kursen.

4.1.4 Inklusionkriterier

Inklusionskriterierna för denna studie var alla elever som läst kursen Livskunskap på Gullmarsgymnasiet under 2008, dvs. 241 elever. Alla program inkluderades med undantag för det Individuella programmet. De nio klasser som inkluderades var Barn och Fritid (BF), Elprogrammet (EC), Estetiska programmet (ES), Industriprogrammet (IP), Hotell och restaurang programmet (HR), Naturvetenskap (NV), Naturvetenskapsprogrammet med marinbiologisk inriktning (MB), Samhällsvetenskapsprogrammet/Omvårdnadsprogrammet (SP) samt Teknikprogrammet (TE). Även alla 21 lärare som undervisat kursen inkluderades i studien.

4.1.5 Datainsamling

Eleverna besvarade enkätundersökningar i den här studien. Enkätundersökningar valdes som metod då det ansågs vara den mest lämpliga metoden för att få en deskriptiv beskrivning på kursens mottagande och utfall. Tanken var att få en uppfattning över hur eleverna upplevde kursen och om en kurs som Livskunskap kunnat få ut det budskap den syftat till. Enkäterna testades inte som pilotstudie innan utskick då det inte fanns tidsutrymme för detta.

Enkätundersökningar är en metod som ofta kräver en stor mängd deltagande personer för att i verkligheten kunna ge en rättvis bild av det som undersöks (Gilbert, 2008:185). Generalisering av resultat kan normalt sett enbart göras vid ett stort strategiskt urval för att kunna generalisera resultaten på ett vetenskapligt korrekt sätt (Esaiasson et al, 2003: 191). Då denna studie inkluderar hela den population som ingått i en kurs gör detta ändå att metoden blir lämplig med hänsyn till studiens syfte.

Elevernas enkät delades ut av klassföreståndarna och besvarades av eleverna i klassrummet och på skolan. Därefter samlades den in för att sedan skickas in till sammanställare och författare via post. Lärarnas enkäter mailades ut för att enkäterna inte skulle gå via några andra lärare eller rektorer på skolan. Lärarna kunde välja att maila tillbaks svaren eller, för att vara helt anonyma, posta enkäten till handledare för studien och då till en adress på Göteborgs Universitet.

4.1.6 Bortfall

178 utav de totala 241 eleverna besvarade enkäten vilket innebär att den totala svarsfrekvensen var 73,8%. Bortfallet i studien var 63 elever. Utav de 178 deltagare som besvarade enkäten var 81 elever tjejer (45,5%) och 97 elever killar (54,5%). Detta innebär att fler killar än tjejer deltagit i studien. Lärarnas svarsfrekvens var 42,8 % vilket är mycket lågt och därmed utgick den förväntade analysen på lärarenkäten.

4.1.7 Analysprocess

Datan ur elevers och lärares enkäter lades in i SPSS, version 16.0, för att hantera alla svar med ett statistiskt dataprogram. Med hjälp av SPSS kunde frekvensanalyser och korstabeller göras för att se hur de olika eleverna svarade. I analysen stratifierades svarsalternativen på tjejer respektive killar för att se hur svarsfördelningen såg ut. Ett chi-square test, med signifikansnivå 0,05%, utfördes för att kunna se om det fanns statistiska skillnader mellan dem två grupperna.

4.1.8 Etiska överväganden

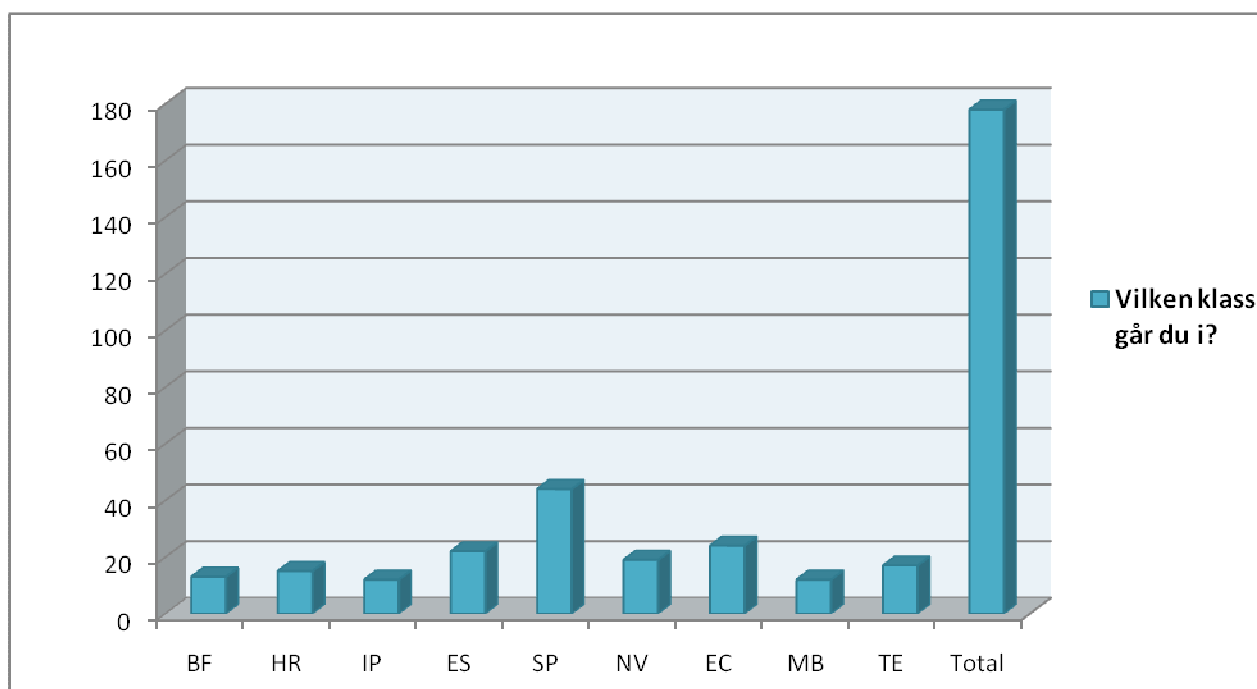
Alla deltagande elever och lärare var anonyma och deltagandet i undersökningen var också frivilligt. Frågorna i enkäten formulerades så att inget skulle upplevas kränkande eller stötande på något sätt. Enkäten har inte prövats etiskt utav den regionala etikkommittén då student i samråd med handledare gjort bedömningen att frågornas karaktär inte krävde detta.

5. Resultat

I följande kapitel kommer det resultat som framgick utav studien att redovisas. Avsnittet börjar med att presentera elevernas enkätundersökning följt utav lärarnas som dessvärre utgick på grund av för låg svarsfrekvens.

5.1 Deltagande och klassfördelning

178 utav de totala 241 eleverna besvarade enkäten vilket innebär att den totala svarsfrekvensen var 73,8%. Utav de 178 deltagande som besvarade enkäten var 81 elever tjejer (45,5%) och 97 elever killar (54,5%). Detta innebär att fler killar än tjejer deltagit i studien. Lärarnas svarsfrekvens var 42,8%.

Figur 2. Deltagande elevers klasstillhörighet

Här presenteras figur 2 som illustrerar fördelningen utav de klasser som ingått i studien där y-axeln visar antal elever och på x-axeln elevernas klass. Det totala deltagandet ifrån alla klasser var 178 personer som också kan avläsas på den totala stapeln i figuren.

5.2 Resultat från elevernas enkätundersökning

Frågeställning A, Upplevde eleverna att kursen var värdefull för deras hälsa?, besvarades i undersökningen av frågorna, *Tycker du att kursen tog upp viktiga moment som är värdefulla för din hälsa?* och *Tror du att det du lärde dig på kursen kommer att påverka dig till att leva ett hälsosammare liv?* På den första frågan visar analysen att en högre andel killar, 32 %, svarade att kursen inte tog upp viktiga moment för hälsan jämfört med tjejernas svar på 17,5%. I med det styrks det p-värde som visar en statistisk signifikant skillnad mellan svaren i denna fråga. En stor del av tjejerna valde svaret delvis. Den första frågan visar därför att fler flickor var mer positivt inställda till kursen än killar. På den andra frågeställningen visades en mer jämn fördelning över svaren där en stor andel inom dem båda grupperna ansåg att kursen inte kommer att påverka dem till att leva ett hälsosammare liv.

Frågeställning B, Skapade denna kurs ändrade värderingar kring alkohol och droger?, besvarades i undersökningen av frågan, *Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om alkohol och droger?* Analysen visar att majoriteten bland både tjejer och killar inte tror kursen påverkat deras värderingar följt utav en relativt stor andel som anser kursen påverkat deras värderingar till viss del.

Frågeställning C, Skapade denna kurs ändrade värderingar kring kärlek, sex och sexualitet?, besvarades i undersökningen av frågan, *Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om kärlek, sex och sexualitet?* Analysen visar att majoriteten bland både tjejer och killar inte tror kursen påverkat deras värderingar följt utav en relativt stor andel som anser att kursen påverkat deras värderingar till viss del.

Frågeställning D, Fick eleverna stärkt självförtroende av kursen?, besvarades i undersökningen av frågan, *Anser du att ämnet Livskunskap gett dig bättre självförtroende?* Analysen visar en övervägande majoritet som ansett att kursen inte påverkat deras självförtroende. En mycket liten andel anger att kursen spelat roll för självförtroendet.

I tabellen nedan presenteras svaren ur enkäten där respektive fråga är stratifierat på kön. Tabellen visar de frågeställningar som ställdes i enkäten och hur många tjejer respektive killar som svarat, redovisat i både procent och antal svaranden. Därefter jämförde SPSS respektive fråga med kön i ett chi-square test med en signifikansnivå på 0,05 % och det är från det testet p-värdet kom fram. P-värdet kan avläsas i den totala kolumnen. SPSS jämförde varje fråga med variabeln kön vilket innebär att p-värdet visar den statistiska signifikanta skillnaden mellan tjejer och killars svar på respektive fråga. Dem två första frågorna i tabellen visar n=177 i totalkolumnen vilket innebär att båda dessa frågor hade ett bortfall på en person.

Den första frågan, *Tycker du att kursen tog upp viktiga moment som är värdefulla för din hälsa?*, är den enda frågan som visade en statistisk signifikant skillnad mellan tjejer och killars svar med ett p-värde på 0,033. Resterande frågeställningar visade ingen statistisk signifikant skillnad mellan tjejer och killars svar.

Sammanställning utav svarens könsfördelning givna i procent (n=178)

	KÖN				Total
	Tjeji		Kille		
	Ja	Nej	Ja	Nej	
Tycker du att kursen tog upp viktiga moment som är viktiga för din hälsa?	Ja	31.3% (25)	34% (33)	32% (31)	n=177 P=0,033
	Nej	17.5% (14)	34% (33)	34% (33)	
	Delvis	51.2% (41)	100% (97)	100% (97)	
Tror du att det du lärde dig på kursen kommer att påverka dig till att leva ett hälsosammare liv?	Ja	11.3% (9)	7% (7)	59% (57)	n=177 P=0,363
	Nej	48.7% (39)	34% (33)	34% (33)	
	Delvis	40% (32)	100% (97)	100% (97)	
Reflekterar mer kring dina värderingar om alkohol och droger?	Ja	17.3% (14)	18.6% (18)	55.6% (54)	n=178 P=0,135
	Nej	43.2% (35)	25.8% (25)	25.8% (25)	
	Delvis	39.5% (32)	100% (97)	100% (97)	
Reflekterar mer kring dina värderingar om kärlek, sex och sexualitet?	Ja	14.8% (12)	13.4% (13)	59.8% (58)	n=178 P=0,931
	Nej	60.5% (49)	26.8% (26)	26.8% (26)	
	Delvis	24.7% (20)	100% (97)	100% (97)	
Anser du att ämnet Livskunskap gett dig bättre självförtroende?	Ja	6.2% (5)	8.2% (8)	71.2% (69)	n=178 P=0,854
	Nej	71.6% (58)	20.6% (20)	20.6% (20)	
	Delvis	22.2% (18)	100% (97)	100% (97)	

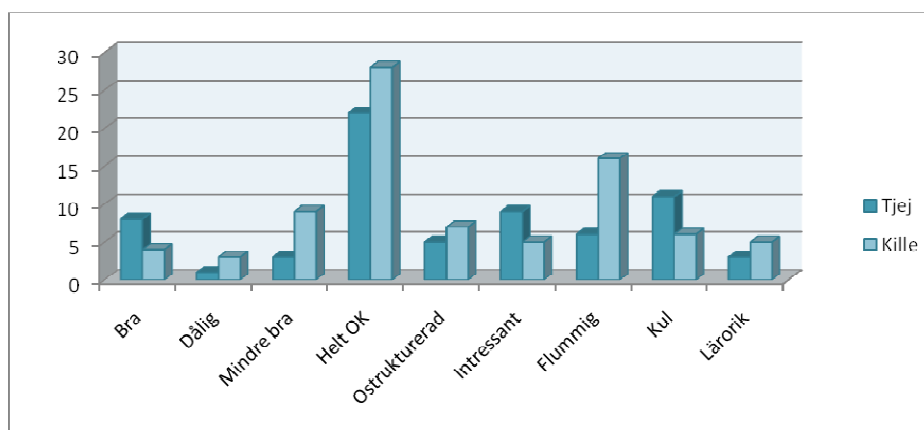
Svaren är givna i procentandelar med antalet svarande personer inom parantes.

P-värdet är givet i totalcolumnen efter chi-sqaure test i SPSS och visar om det fanns en signifikant könskillnad i svaret, signifikansnivå 5%.

Tabell 1.

Frågeställning E, Hur beskrev eleverna kursen?, besvarades i undersökningen av frågan, *Vilket av följande ord tycker du bäst beskriver kursen?* Eleverna hade möjligheten att välja mellan ord som fanns givna i enkäten eller att uttrycka sig genom ett valfritt ord. Valfria ord som kom fram ur studien var nyttig, reflekterande, varierande, onödig, tjatig, seg, förutsägbar och meningslös.

Majoriteten, 28,1%, valde ordet ”*helt OK*” följt utav 12,4% som tyckte kursen var ”*flummig*”. Frågan hade dock ett bortfall på 15,2% vilket innebär att 27 elevers svar inte är inkluderade i resultatet. Bortfallet beror främst på att eleverna valde fler svarsalternativ än ett. Bortfallet på denna fråga påverkar resultatet mer än i de övriga frågorna.

Figur 3. Deltagande elevers beskrivning av kursen.

Här presenteras figur 3 som visar fördelningen utav de ord eleverna valde då de skulle beskriva kursen.

5.3 Resultat från lärarnas enkätundersökning

Endast 9 utav 21 lärare besvarade enkäten. Lärarnas svarsfrekvens på 42,8 % var därmed mycket lågt. Det låga deltagandet utgör inte ett statistiskt underlag och i med det utgick analysen av lärarnas enkäter samt den förväntade jämförelsen med eleverna.

6. Diskussion

I följande kapitel kommer jag att redovisa dem viktigaste resultaten i denna undersökning. En metoddiskussion följs utav en resultatdiskussion för att avsluta kapitlet med egna reflektioner och förslag på vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

6.1.1 Deltagande och bortfall bland elever

Deltagandet för elevernas enkätundersökning på 73,8 % var en bra svarsfrekvens och bör ses som en styrka i studien. Förväntningarna var dock en ännu högre svarsfrekvens då eleverna besvarade enkäten under obligatorisk undervisning. Enligt den information jag tagit del av ifrån lärare och rektor skall Livskunskap vara obligatorisk och schemalagd som ämne med gällande kursplan och kursmål. Dock tycktes en hel del elever i sina enkäter antyda att kursen i vissa fall var oseriös samt att ingen närvaro togs eller att man fick ”ändå inget betyg så det spelar ingen roll”. Detta kan ha påverkat frånvaron på Livskunskapen och därmed också det totala bortfallet på 63 elever.

6.1.2 Deltagande och bortfall bland lärare

Dessvärre utgick lärarnas analys i denna studie till följd av en låg svarsfrekvens. Lärarnas enkät skickades ut via mail med möjlighet att svara tillbaka via mail eller post för att vara helt anonym. En påminnelse om att besvara enkäten skickades ut en gång. Vad lärarnas låga deltagande berodde på är svårt att säga men då lärarna varit med att dela ut enkäterna till eleverna bör dem flesta vara väl medvetna om att studien äger rum. Lärarnas låga deltagande i studien är intressant i sig då man funderar på orsaker varför.

6.1.3 Val av metod

Metodvalet var lämpligt då jag ville nå ut till alla elever som deltagit i kursen och studien fick också en hög svarsfrekvens. Andra metoder som hade fungerat för studien är djupintervjuer med ett mindre antal ungdomar för att få en mer personlig beskrivning över kursens mottagande och utfall eller fokusgrupper med givande diskussioner eleverna emellan. Detta hade kunnat ge en mer djupdykning i studien än den mer deskriptiva bild som kunde ges med en kvantitativ metod och enkätundersökningar.

Det hade varit önskvärt att intervjua några elever efter att analysdelen av enkätundersökningen slutförts. Dessvärre fanns det inte tid att genomföra detta som ett slutförande steg.

6.1.4 Enkäten

En fördel med enkäter är att man kan nå ut till många personer. En svaghet med enkätformulär är att man inte får direkt kontakt med respondenterna och missar då den personliga kontakt eller det annorlunda svaret man hade kunnat få vid en personlig intervju. Detta ställer höga krav på enkätens utformning för att undvika tvetydiga svar. Studien är beroende av mottagarens välvilja att svara vilket gör att formulär som är strukturerade på bra, enkla och okomplicerade sätt ökar chanserna till att ge studien hög reliabilitet och validitet (Holme & Solvang, 1997:173).

Enkätens frågor formulerades utefter Livskunskapens kursplan vilket därför bör ses som en styrka i studien. Vid utformningen av enkäterna fanns en viss tveksamhet hur svarsalternativen skulle utformas och de alternativ som slutligen valdes var Ja, Nej och Delvis på dem flesta frågor. Detta för att det var önskvärt med en bredare skala än enbart Ja och Nej. En svaghet med studien har dock visat sig vara svarsalternativen. Delvis som svar har varit svårt att analysera eftersom många elever valt detta svarsalternativ. Delvis som svar kan ha både positiv och negativ innebörd och skulle kunna betyda att svaret på frågan låg nära ja men det kan också innebära att svaret låg nära nej. Om eleverna hade besvarat med kommentarer hade detta gett en tydligare beskrivning än ”delvis”. Dock hade dessa kommentarer blivit svåra att tolka och hantera statistiskt då antalet deltagande i studien var många. Det hade då istället varit önskvärt att ha en bredare skala av svarsalternativen på enkäten såsom en nummerskala med talen 1-5. Detta hade kunnat ge en bredd på studien. Dock är det inte säkert att detta hade påverkat studiens resultat utan hade också kunnat leda till mer tvetydiga och svårtolkade resultat.

Att enkäten besvarades i klassrummet är en styrka då detta gett en hög svarsfrekvens på studien. Vad som däremot skulle kunna ses som en svaghet är att eleverna kan ha blivit påverkade av hur dem besvarade enkäten då den besvarades i klassrummet. Det skulle kunna vara faktorer som att man suttit nära kamrater som kunnat se ens svar, att man gjort enkäten och samtalat med en kamrat istället för att besvara den individuellt eller att man vet att läraren samlar in enkäten och påverkas av detta.

Bortfallet på studiens huvudfrågor var mycket litet och är därmed en styrka i studien. Många elever missuppfattade fråga 4 och 5 i enkätundersökningen och dessa frågor fick därmed ett stort bortfall. Bortfallet berodde i de flesta fall på att elever lämnat blankt svar eller kryssat i för många svarsalternativ. Dessa frågor kan med facit i hand ses som svårtolkade eller strukturerade på ett sätt som gjorde att eleverna misstolkade hur dem skulle svara. Frågorna låg dock inte till grund för frågeställningarna i syftet även om det hade varit intressant att se närmare på dessa i analysen.

6.2 Resultatdiskussion

Studiens huvudfynd är att kursen Livskunskap inte entydigt uppfattats som betydelsefull av eleverna och att inga könsskillnader kunde påvisas.

Är kursen värdefull för elevernas hälsa?

Denna frågeställning kan ses i relation till frågorna, *Tyckte du att kursen tog upp viktiga moment som är viktiga för din hälsa?* och *Tror du att det du lärde dig på kursen kommer att påverka dig till att leva ett hälsosammare liv?* Den första frågeställningen är den enda som visar att det finns en könsskillnad i svaren. Mer än hälften av tjejerna valde alternativet delvis vilket påverkade skillnaden eftersom fler killar upplevde att kursen inte tog upp viktiga moment för hälsan. Killarnas svar var mer jämfördelade. Båda grupperna angav dock att kursen till viss del tog upp viktiga moment.

På den andra frågeställningen fanns det ingen signifikant skillnad mellan tjejer och killars svar. Mycket få elever valde att kursen skulle påverka dem till att leva ett hälsosammare liv och majoriteten valde blankt nej. Båda dessa frågor kan ses som lika varandra men det intressanta är att det fanns en skillnad i hur man svarat.

Många elever kan ha tyckt att frågan om "hälsosammare liv" känts avlägsen då framtiden och hälsa känns abstrakt när man går på gymnasiet. Eleverna verkade därför mer positivt inställda till den mer generella frågan om att kursen tagit upp moment som är viktiga för hälsan. För att knyta an frågeställningarna till hälso- determinanterna i teorin skulle dessa kunna kopplas till att kursen har en möjlighet att påverka elever i sina val och hur de väljer att leva sina liv. Värderingar om sin egen hälsa skulle kunna påverka de individuella levnadsfaktorerna och i ett större perspektiv även samhälle, kommun och arbetsliv (Whitehead & Dahlgren, 2007).

Fick eleverna ändrade värderingar kring alkohol och droger?

På frågeställningen, *Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om alkohol och droger?*, hittades ingen könsskillnad i svaren med statistisk signifikans. Majoriteten av både tjejerna och killarna har svarat nej på frågan även om en relativt stor andel också valt alternativet delvis. Det finns här en risk att många elever skulle kunna ha upplevt frågeställningen som känslig vilket då också givetvis påverkat resultatet i frågan. Detta skulle innebära att man påverkats av att man befinner sig i samma rum som både kamrater och lärare. I övrigt befinner man sig i en utforskande ålder vad gäller alkohol och droger och kan då ha svårt att ta ställning till sina värderingar om ämnet. För att knyta an frågeställningen till hälso- determinanterna i teorin skulle denna kunna kopplas till att kursen har möjlighet att påverka elever i sina val om alkohol och droger vilket skulle vara betydelsefullt ifrån både ett samhällsperspektiv och ett individuellt perspektiv på hälsa (Whitehead & Dahlgren, 2007). De individuella levnadsfaktorerna kan i sin tur också komma att bli skydds eller riskfaktorer för en elev (Liljeblad & Paterson-Olander, 2006).

Fick eleverna ändrade värderingar kring kärlek, sex och sexualitet?

På frågeställningen, *Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om kärlek, sex och sexualitet?*, hittades ingen könsskillnad i svaren som påvisar en statistisk signifikans. Majoriteten av både tjejers och killars svar tyder på att kursen inte haft stor inverkan på deras reflektioner om ämnet. Mycket få elever svarade ja på att kursen skulle ha spelat roll för deras värderingar kring kärlek, sex och sexualitet. Det finns här en risk att många elever skulle kunna ha upplevt frågeställningen känslig vilket då också givetvis påverkat resultatet i frågan. Detta skulle innebära att man påverkats av att man befinner sig i samma rum som både kamrater och lärare. I övrigt befinner man sig i en utforskande ålder vad gäller kärlek, sex och sexualitet och kan då ha svårt att ta ställning till sina värderingar om ämnet. Den emotionella intelligensen har dock poängterats som att kunna ge ett övertag i kärlek och relationer (Goleman, 1995, citerat i Österman, 2006). För att knyta an frågeställningen till hälso- determinanterna i teorin skulle denna kunna kopplas till att kursen har en möjlighet att påverka elevers attityder och värderingar vad gäller säkra sexvanor samt att man med kunskaper och en ökad acceptans har fördomsfria värderingar kring andras sexualitet (Whitehead & Dahlgren, 2007).

Fick eleverna stärkt självförtroende av kursen?

På frågeställningen, *Anser du att ämnet Livskunskap gett dig bättre självförtroende?*, hittades ingen könsskillnad i svaren som påvisar en statistisk signifikans. Här har en mycket liten andel svarat att kursen påverkat dem till ett bättre självförtroende medan en mycket hög andel svarat att kursen inte haft någon inverkan på deras självförtroende.

Självförtroende kan dock vara ett svårtolkat ord då det finns en viss risk att många i ung ålder kopplar ordet mer till utseende än till hur man agerar och tänker som person. Det kan också vara ett ord som man vanligtvis inte relaterar till skolvärlden utan mer till sitt privata liv. Ordet valdes då det var det som fanns med i kursplanen men en annan formulering utav frågan hade kunnat ge andra svar. För att knyta an frågeställningen till hälso- determinanterna i teorin skulle denna kunna kopplas till att kursen har möjlighet att påverka alla de sfärer som nämns i teorin. Ett starkare självförtroende skulle påverka dem individuella levnadsfaktorerna, en elevs möjlighet till att skapa nätverk med andra människor samt olika val som görs inom arbete och privatliv (Whitehead & Dahlgren, 2007). Den sociala och emotionella kompetensen är också, i allra högsta grad, relaterad till självförtroendet (Bremberg, 2007).

Hur beskrev eleverna kursen?

På frågeställningen, *Vilket ord tycker du bäst beskriver kursen?*, kunde eleverna välja att kryssa i ett svar som fanns givet eller skriva ett valfritt ord. Frågan hade ett relativt stort bortfall på 27 personer till följd av att man lämnat blankt eller kryssat i för många svarsalternativ.

Vad som är intressant här är att en stor del svaranden tyckte att kursen var "helt ok" medan övriga frågeställningar i studien visat att kursen haft mycket lite inflytande inom dem olika områdena. Många elever valde däremot ordet flummig och förvånansvärt många utav dem valfria orden var negativt värderade. Vissa valde att beskriva kursen med längre meningar och där kom det fram att några ansåg att många elever skolkade under denna lektion och även tog sovorgon eftersom man hävdade att kursen inte var obligatorisk eller betyggrundande. Dessa faktorer har givetvis en stor betydelse för hur kursen beskrivits.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Vad gäller validiteten i studien så mäts det som var avsett att mäta och undersökningen är väl relaterad till studiens frågeställningar. Reliabiliteten är dock något som kan diskuteras då enkäten i studien visade sig vara något bristfällig. Reliabiliteten i studien påverkas främst utav att ingen pilotstudie av enkäten genomfördes innan utskicket. Hade en pilotstudie utförts som första steg så hade delvis svaren, med stor sannolikhet, kunnat utläsas som tvetydiga redan i detta stadiet. Delvis svaren påverkar studiens tillförlitlighet eftersom många elever valt detta alternativ och som nämnt tidigare har detta svar varit svårt att analysera då det kan innebära att svaret ligger nära det positiva eller det negativa. Studiens resultat kan inte generaliseras på andra skolor som haft Livskunskap i Sverige. Andledningen till detta är främst att kursen är uppbyggd på olika sätt beroende på vilken skola man vänder sig till. Däremot kan resultatet generaliseras på den population elever som har studerats.

6.2.1 Vidare analys och slutsatser

Engagemanget från både elever och lärare har visat sig vara lågt vad gäller kursen Livskunskap. Detta antagande baseras på elevernas resultat som kom fram i studien och genom att lärarnas enkät utgick helt. Av att döma enligt resultaten och elevernas enkätsvar så har en stor del av eleverna ansett att kursen inte haft någon inverkan på deras hälsa, deras inställning till alkohol och droger, inställning till kärlek, sex och sexualitet eller gett dem bättre självförtroende. Studien har heller inte kunnat påvisa att det funnits signifikanta könsskillnader i upplevelsen av kursen.

Det intressanta i studiens resultat är att inga direkta könsskillnader hittats på kursens upplevelse utan tjejer och killar har värderat kursen mycket likvärdigt. En anledning till detta kan vara att populationen som undersöktes inte var särskilt stor. En könsskillnad hade kunnat bli tydligare med en större studiepopulation.

Många studenter har tagit till sig enkäten och svarat på ett mycket trovärdigt sätt medan andra formulerat mindre seriösa kommentarer. Andledningarna till detta är givetvis blandade. Kanske man hade ett mindre bra intryck av kursen som helhet och därmed inte såg någon andledning till att besvara enkäten då man tror att det ändå inte kommer att göra någon skillnad. Att enkätundersökningen gjordes i klassrummet kan ses som en styrka då många elever nås samtidigt som elever sitter nära sina kamrater och kanske gärna inte vill att andra skall se vad man svarar. Dessa är faktorer som kan ha påverkat elevernas ärlighet. Det kan också vara så enkelt att man inte tycker om att besvara enkätundersökningar och då framförallt inte ifrån en helt okänd person i en annan stad. Många elever har däremot svarat mycket uppriktigt och gett synpunkter på kursen med en inställning att man kan påverka i med de kommentarer man skriver. Efter att ha gått igenom enkäterna klassvis har vissa klasser verkat ha ett mer positivt intryck utav kursen än andra klasser. Med detta menar jag att man per klass sett om en stor andel upplevt kursen bra eller dålig.

Då många elever svarat att det är viktigt med självkänsla och självförtroende som delmoment i kursen vore det intressant att inkludera och diskutera mycket utav påverkan av ideal och vad som är ett sunt och verkligt ideal. En stor del av eleverna upplevde också momenten ”Alkohol och droger” och ”Kärlek, sex och sexualitet” som viktiga. Dessa områden är förmodligen mycket värdefulla för eleverna då de befinner sig i en ålder där de utforskar och kommer i kontakt med båda dessa områden. Det känns därför viktigt att fortsätta arbeta med dessa frågor. Precis som Österman (2006:9) påtalade så finns det kunskap som menar att kurser som Livskunskap kan stärka elever och främja hälsa istället för ohälsa bland ungdomar i dagens Sverige. Bremberg (2007) poängterade också att dessa kunskaper kan övas upp precis som vilka andra kunskaper som helst.

Adi et al (2007:11-12) menade att de bästa effekterna getts då lärare ges bra utbildning och handledning vid sidan av arbetet med kursen. Det hade av den andledningen varit mycket intressant att jämföra resultaten med lärarna.

Det är intressant att Sveriges skolor satsat mycket olika på kurser som Livskunskap. Det känns som ett mycket viktigt ämne att förmedla till eleverna då ämnena ofta kretsar om sådant som man annars kan ha svårt att tala om eller som man kanske helst undviker att diskutera med föräldrar och familj. Ämnet Livskunskap förekommer inte på alla skolor och skulle säkerligen behöva implementeras mera än idag. Ämnet är till viss del beroende av att skolan tar till sig de direktiv som finns kring kunskapsinlärning och hälsofrämjande arbete (Skolverket, 2009b).

En öppen fråga jag då ställer mig är, hur hade mer fördelaktiga resultat kunnat fås i en kurs som Livskunskap? Att kursen inte var betygsgrundade, eller har upplevts att inte vara betygsgrundande bland eleverna, anser jag vara den viktigaste faktorn till varför denna studie visat ofördelaktiga resultat vad gäller Livskunskapskursen. Vissa elever beskrev en besvikelse över att det endast var ett fåtal personer som var närvarande på kursen och att dessa då också var samma personer. Flertalet elever verkade uppleva kursen onödig just på grund av att många var frånvarande och i med det kändes kursen oseriös.

Man kan också fundera på vad det var i innehållet som inte fungerade och om detta skulle kunna göras roligare och mer anpassat till åldersgruppen. En annan mycket viktig faktor är att kursen gått för första gången och att den härifrån bara kan utvecklas och bli bättre.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Det vore intressant att se hur kursen Livskunskap uppfattats på fler skolor för att kunna göra en jämförande analys med Gullmarsgymnasiet. Man skulle då också kunna se om det finns skillnader i storstäder gentemot mindre städer. Kräver olika ungdomsgrupper olika insatser?

Förhoppningen hade då varit att se röda trådar i hur kursen upplevts bland ungdomar i Sverige och att man då också skulle kunna finna vägar till att utveckla innehållet och få fram rätt kunskapsnivå för ungdomar på gymnasiet. Det vore då också intressant att intervjua ungdomar närmare om deras personliga upplevelse av kursen för att få en uppfattning om vilka kunskaper som eftertraktas i kursen och vad som kan vara av värde i ungdomars vardag.

Det hade också varit intressant att stratifiera undersökningen på utbildningstillhörighet. En frågeställning för sådan forskning hade kunnat studera om utbildningstillhörighet påverkat hur eleverna upplevde kursen. Man hade då kunnat göra en regressionsanalys och relatera detta till socioekonomiska teorier.

6.4 Slutord

Att se på Gullmarsgymnasiet och deras kurs Livskunskap har varit mycket intressant. Dels för att man har en väl formulerad kursplan och en bra vision att denna kurs skall generera mer hälsa hos ungdomarna. Det är däremot första gången som denna kurs har genomförts och det finns då också en hel del lärdomar att ta med sig till kursens nästa omgång.

7. Referenser

Adi, Y, Killoran, A, Janmohamed, K, Stewart-Brown (2007) *Systematic review of the effectiveness of interventions to promote mental well-being in children in primary education*. Report 1: Universal approaches: non-violence related outcomes. Report 2007: 130.

Arbetsmiljöverket (2009) [Online] <http://www.av.se/teman/skolan/index.aspx> (accessed on: 2009-04-22)

Bremberg, S. (2007) *Socialt och emotionellt lärande – effekter*, Statens folkhälsoinstitut, [Online] <http://www.fhi.se/sv/Handbocker/Uppslagsverk-barn-och-unga/Socialt-och-emotionellt-larande---effekter/> (accessed on 2009-04-22)

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H, Wängnerud, L (2003) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Gilbert, N (2008) *Researching social life*. 3rd Edition. London: Sage.

Holme Idar Magne, Solvang Bernth Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Kimber B. Sandell R. Bremberg S. (2008) *Social and emotional training in Swedish classrooms for the promotion of mental health: results from an effectiveness study in Sweden*. Health Promotion International [Online] <http://heapro.oxfordjournals.org/cgi/reprint/dam046v1?ijkey=DcjjFcZTOzi8zpj&keytype=ref> (accessed on: 2009-04-12)

Liljeblad, Barbro & Paterson - Olander, Lena (2006). *Livskunskap – eget ämne eller pedagogisk grundsyn*. Göteborgs universitet, rapport: VT06-2611-41. [Online] <http://gupea.ub.gu.se/dspace/handle/2077/586> (accessed on: 2009-05-04)

Medin, J, Alexandersson, K (2000) *Begreppen hälsa och hälsofrämjande - en litteraturstudie*. Lund: Studentlitteratur.

Nationalencyklopedin (2009) [Online] sökord: hälsa, <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/l%C3%A5ng/h%C3%A4lsa> (accessed on: 2009-04-23)

Nationalencyklopedin (2009) [Online] sökord: livskunskap, www.ne.se (accessed on: 2009-05-04)

Nilsson, A, Norgren O (2003) *”Det måste va´sånt som som får en att fundera mera”... Om hälsoarbete i skolan - från direktiv till perspektiv*. Myndigheten för Skolutveckling. Stockholm: Liber.

Nutbeam, D, Harris E (2004) *Theory in a nutshell: a practical guide to health promotion theories*, 2nd Edition. Sydney: New York: McGraw-Hill.

Olsson, U (1999) *Drömmen om den hälsosamma medborgaren*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Olsson, Y (2007) *Livskunskap- en kartläggning av Stockholms Läns gymnasieskolor*, Rapport 2007:2. Stockholm: Centrum för folkhälsa Stockholms läns landsting.

Skolverket (2009 a) Tabell 4 - *Antal elever läsåren 1980/81-2006/07 och beräknat antal elever 2007/08-2013/14*, [Online] <http://www.skolverket.se/sb/d/1638> (accessed on: 2009-04-10)

Skolverket (2009 b) *Hälsofrämjande arbete*, [Online] <http://www.skolverket.se/sb/d/2260> (accessed on: 2009-04-09)

Svenska Akademin (2009) [Online] sökord: livskunskap, <http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx> (accessed on: 2009-05-04)

Utbildningsdepartementet (2009) *Skollagen 1985:1100* [Online] http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985&bet=1985:1100 (accessed on 2009-04-07)

Whitehead, M, Dahlgren, G (2007) *European strategies for tackling social inequities in health: Levelling up part 2*. Copenhagen: WHO regional office for Europe (studies on social and economic determinants of population health, No 3.

WHO (2009 a) *What do we mean by "sex" and "gender?"* [Online] <http://www.who.int/gender/whatisgender/en/index.html> (accessed on 2009-05-02)

WHO (2009 b) *Why gender and health?* [Online] <http://www.who.int/gender/genderandhealth/en/index.html> (accessed on 2009-05-02)

Åsbring, P, Jablonska, B, Skoger, U (2006) *Hur kan vi bli bättre på att fånga upp psykisk ohälsa hos unga vuxna?* Rapport 2006:11. Stockholm: Centrum för folkhälsa.

Österman, J (2006) *Livskunskap, ett ämne på gymnasiet?* Uppsala Universitet, Rapport LHP0601098 [Online] http://www.livskunskap.net/Livskunskap_gymnasiet.pdf (accessed on 2009-05-04)

8. Bilagor

Bilaga 1, Kursplan Livskunskap

Bilaga 2, Enkätundersökning elever

Bilaga 3, Enkätundersökning lärare

Bilaga 2.

Enkätundersökning om kursen Livskunskap bland elever på Gullmarsgymnasiet, Lysekils kommun, april 2009

Denna enkätundersökning handlar om ämnet Livskunskap som du läste i ÅK 1, hösten 2008.

Syftet med undersökningen är att undersöka vad elever tycker om kursen generellt och speciellt beträffande hälsa.

Du ska inte skriva ditt namn någonstans eftersom svaren ska vara anonyma. Enkätsvaren sammanställs av de ansvariga personerna på Göteborgs universitet (för info om dem, se i slutet av enkäten) och de kommer att presenteras på gruppnivå så att ingen enskild elev kan identifieras. Resultaten kommer att presenteras i en C-uppsats på Göteborgs universitet i juni 2009.

Vänligen kryssa för det alternativ som stämmer bäst överens med vad du tycker på frågorna nedan.

1. Är du:

- Tjej
- Kille

2. Vilken klass går du i?

- BF
- HR
- IP
- ES
- SP
- NV
- EC
- MB
- TE

3. Tycker du att kursen Livskunskap var lärorik?

- Ja
- Nej
- Delvis

4. Vilket moment i kursen var viktigast för dig?

- Vänskap och konfliktlösning
- Mobbing och trakasserier
- Värderingar kring demokrati och värdegrund
- Värderingar kring Självkänsla & Självförtroende
- Alkohol & Droger
- Kärlek, Sex och Sexualitet

5. Vilket av dessa moment tycker du är viktigast att ha kunskap om?
(Välj utifrån de områden nämnda i fråga 4 ovan)

.....

6. Tycker du att kursen tog upp viktiga moment som är värdefulla för din hälsa?

- Ja
- Nej
- Delvis

7. Tror du att det du lärde dig på kursen kommer att påverka dig till att leva ett hälsosammare liv?

- Ja
- Nej
- Delvis

8. Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om alkohol & droger?

- Ja
- Nej
- Delvis

9. Tycker du att kursen Livskunskap bidragit till att du reflekterar mer kring dina värderingar om Kärlek, Sex och Sexualitet?

- Ja
- Nej
- Delvis

10. Anser du att ämnet Livskunskap gett dig bättre självförtroende?

- Ja
- Nej
- Delvis

11. Vilket av följande ord tycker du bäst beskriver kursen? Kryssa i endast ett svar.

- Bra
- Dålig
- Mindre bra
- Helt OK
- Ostrukturerad
- Intressant
- Flummig
- Kul
- Lärorik

Annat valfritt ord:.....

Tack för din medverkan!

Har du några frågor så kontakta nedanstående personer:

Rebecca Törnqvist, Student, Folkhälsovetenskapligt program, Göteborgs
Universitet. Telefonnummer: 0701-443464, E-post: rebeccatornqvist85@hotmail.com

Lena Andersson, ansvarig handledare, Med. dr, gästforskare, Sahlgrenska Akademin
vid Göteborgs universitet, Institutionen för samhällsmedicin och folkhälsa, enheten för
socialmedicin. Telefonnummer: 031-786 68 54, 0702-414134, E-post:
Lena.Andersson@socmed.gu.se

Bilaga 3.

Enkätundersökning om kursen Livskunskap bland lärare på Gullmarsgymnasiet, Lysekils kommun, april 2009

Denna enkätundersökning handlar om ämnet Livskunskap som du undervisade för elever i ÅK 1, hösten 2008.

Syftet med undersökningen är att undersöka vad elever tycker om kursen generellt och speciellt beträffande hälsa. I undersökningen kommer även lärarnas syn på kursen analyseras för att kunna se vad som var bra och vad som kunde ha gjorts bättre.

Du ska inte skriva ditt namn någonstans eftersom svaren ska vara anonyma. Enkätsvaren sammanställs av de ansvariga personerna på Göteborgs universitet (för info om dem, se i slutet av enkäten) och de kommer att presenteras på gruppnivå så att ingen enskild elev eller lärare kan identifieras. Resultaten kommer att presenteras i en C-uppsats på Göteborgs universitet i juni 2009.

Deltagande är frivilligt. Skicka svar senast den **fredagen den 8:e maj**. Antingen på e-mail rebeccatornqvist85@hotmail.com alternativt till den postadress som nämns i slutet av enkäten. Dessa enkäter skall inte gå via annan personal på Gullmarsgymnasiet.

Vänligen kryssa för det alternativ som stämmer bäst överens med vad du tycker på frågorna nedan.

1. Är du: (valfritt att svara här)

- Kvinna
- Man

2. Tycker du att kursen Livskunskap var lärorik?

- Ja
- Nej
- Delvis

3. Vilket moment i kursen upplevde du mest intressant att undervisa?

- Vänskap och konfliktlösning
- Mobbing och trakasserier
- Värderingar kring demokrati och värdegrund
- Värderingar kring Självkänsla & Självförtroende

- Alkohol & Droger
 - Kärlek, Sex och Sexualitet
4. Vilket av dessa moment tycker du är viktigast att ge eleverna kunskap om?
(Välj utifrån de områden nämnda i fråga 3 ovan)
-
5. Tycker du att kursen tog upp moment som eleverna kunde relatera till?
- Ja
 - Nej
 - Delvis
6. Tror du att kursen Livskunskap bidrog till att eleverna reflekterar mer kring sina värderingar om alkohol & droger?
- Ja
 - Nej
 - Delvis
7. Tror du att kursen Livskunskap bidrog till att eleverna reflekterar mer kring sina värderingar om Kärlek, Sex och Sexualitet?
- Ja
 - Nej
 - Delvis
8. Anser du att ämnet Livskunskap gett eleverna bättre självförtroende?
- Ja
 - Nej
 - Delvis
9. Vilket av följande ord tycker du bäst beskriver kursen? Kryssa i endast ett svar.
- Bra
 - Dålig
 - Mindre bra
 - Helt OK
 - Ostrukturerad
 - Intressant
 - Flummig

- Kul
- Lärrik

Annat valfritt ord:.....

10. Om du hade undervisat kursen igen, vad hade du önskat vore annorlunda?

.....
.....

Tack för din medverkan!

Har du några frågor så kontakta nedanstående personer:

Rebecca Törnqvist, Student, Folkhälsovetenskapligt program, Göteborgs
Universitet. Telefonnummer: 0701-443464, E-post: rebeccatornqvist85@hotmail.com

Lena Andersson, ansvarig handledare, Med. dr, gästforskare, Sahlgrenska Akademin
vid Göteborgs universitet, Institutionen för samhällsmedicin och folkhälsa, enheten för
socialmedicin. Telefonnummer: 031-786 68 54, 0702-414134, E-post:

Lena.Andersson@socmed.gu.se

Postadress: (om du önskar posta enkäten)

Lena Andersson,

Enheten för Socialmedicin vid institutionen för medicin

Box 453, 405 30 Göteborg, Sverige